

Eduskunnan hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Viite: HE 13/2025 vp

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION ALUEHALLINTOUUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Keskuskauppakamari kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon asiasta ja toteaa lausuntonaan seuraavan.

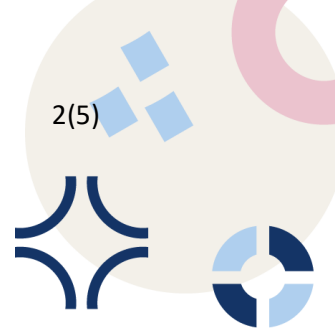
Yleistä

Keskuskauppakamari pitää hallituksen esitystä valtion aluehallintouudistuksesta pääosin kannatettavana. Keskuskauppakamarin mukaan aluehallintouudistuksen onnistumisen ratkaisevat tulokset. Elinvoima eri puolilla maata syntyy yritysten luomista työpaikoista, yritysvetoisesta TKI-toiminnasta ja yritysten viennistä. Elinvoimakeskusten tulisi tavoitella toiminnallaan ja palvelutarjonnalla yritysvetoisen kasvun mahdollistamista. Elinvoimakeskuksilla tulee olla tarvittavat välineet ja resurssit kasvun edistämiseen, jotta niistä syntyy relevantteja toimijoita yritysasiakkailleen.

Erityisen tervetullut on esitys valtakunnallisesta Lupa- ja valvontavirastosta. Valtakunnallisesti toimiva virasto yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä laintulkintaa ja tulee siten lisäämään yritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta.

Suomeen on suunnitteilla merkittävä määrä vihreän siirtymän investointeja lähivuosina, eikä investointien tule jäädä seisomaan sakkaaviin luvitusprosesseihin. Sujuva, ripeä ja ennakoitava yhden luukun periaatteella toimiva luvitus erityisesti ympäristöasioissa on kriittisen tärkeää investointien houkuttelemiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi.

Keskuskauppakamari kuitenkin toteaa, että aluehallinnon uudistus on laaja kokonaisuus. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan vielä puuttuu kirkastettu visio siitä, miten aluekehittämisen, kasvua edistävien yrityspalveluiden, lupapalveluiden sekä työllisyyspalveluiden kokonaisuus toimii uudistuksen jälkeen asiakkaiden näkökulmasta sujuvasti. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan aluehallinnon uudistuksessa on erittäin tärkeää määritellä uusien toimijoiden käytännön roolit, vastuut ja tehtävät kirkkaasti. On myös määriteltävä se, miten aluekehittämisen vastuut jakautuvat uusien ja vanhojen toimijoiden välillä. Yhteistyöhön ja panostettava ja hyvät yhteistyökäytännöt on luotava alueetasolla.

Elinvoimakeskukset kasvun mahdollistajina

Keskuskauppakamarin arvion mukaan uudistuksessa tulisi näkyä vielä vahvemmin yrittäjävetoisen kasvun tarve. Aluehallinnon uudistus ei saa kutistua pelkäsi hallinnollisten palikoiden siirtämiseksi vaan uudistuksen tulee synnyttää uutta. Uudistuksen keskiössä ovat tulevat elinvoimakeskukset, joiden tulee toimia yritysten kasvun mahdollistajina ja varmistaa, että yritykset saavat tarkoituksenmukaisia palveluita sujuvasti ja oikea-aikaisesti. Yrityspalveluiden jatkuvuus on turvattava hallinnon uudistuksen aikana. Uudistus ei saa johtaa tilanteeseen, jossa palvelut katkeavat ja syntyy pitkään jatkuva epätietoisuus, mistä ja mitä palveluita on saatavilla.

Esityksen mukaan elinvoimakeskukset pyrkivät toimimaan digitalisaatiota hyödyntäen. Digitaalisten palveluiden avulla pyrittäisiin sujuvoittamaan prosesseja sekä parantamaan palveluiden tuottavuutta. Keskuskauppakamarin mukaan digitalisaation hyödyntäminen ei saa jäädä pyrkimykseksi vaan on välttämättömyys uudistuksen onnistumiselle. Digitaalisiin palveluihin pitää jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota. Sen lisäksi, että digitaalisia palveluita kehitetään, pitää elinvoimakeskusten fyysisen toimipisteverkon olla myös riittävän kattava.

Erityistehtävät ja liikenne

Yksittäiset ELY-keskukset ovat hoitaneet keskitetysti erilaisia erityistehtäviä valtakunnallisesti. Keskuskauppakamari haluaa kiinnitettävän huomiota siihen, että näiden erityistehtävien jatkuvuus ja niiden hoitamiseen liittyvä asiantuntijuus pitää turvata. On myös varmistettava, että tehtävät keskitetään alueille tarkoituksenmukaisella tavalla, sillä joillakin alueilla on erityispiirteitä, jotka tekevät erityistehtävien hoitamisen alueella luontevammaksi kuin toisella alueella.

Liikenteen osalta siirrytään kymmeneen liikennevastuualueeseen nykyisen yhdeksän alueen sijaan. Muutokset liikennevastuualueilla ovat pieniä. Kanta-Häme siirrettäisiin ehdotuksessa Uudenmaan ELY:stä Pirkanmaan elinvoimakeskukseen. Eroa nykyiseen rakenteeseen syntyisi lisäksi Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa, joka kuuluu nykyisin Etelä-Pohjanmaan liikennevastuualueeseen. Esityksen mukainen tienpito- ja liikennejärjestelmätehtävien jakaminen Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla kahden eri elinvoimakeskuksen kesken kohdistamalla liikennejärjestelmän hallinta toiseen ja tienpidon tehtävät toiseen elinvoimakeskukseen ei ole tarkoituksenmukaista, sillä toimintojen välillä tarvitaan tiivistä vuoropuhelua ja samat vastuuhenkilöt ovat voineet hoitaa osin väylänpidon ja osin liikennejärjestelmän hallinnan tehtäviä. Tehtävänjakojen tarkoituksenmukaisuuden kannalta parempi vaihtoehto olisi keskittää Pohjamaan elinvoimakeskuksen liikennetehtävät kokonaisuudessaan Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskukseen.

ELY-keskusten julkisen henkilöliikenteen tehtävien siirtäminen Liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin on näkemyksemme mukaan perusteltua. Liikenne- ja viestintävirastoon ollaan parhaillaan siirtämässä myös valtakunnallista rautateiden henkilöliikenteen toimivaltaisen viranomaisen vastuuta. Julkisen liikenteen tehtävien keskittäminen parantaa mahdollisuuksia resursoida julkisen liikenteen palvelujen hallintaa ja kehittämistä sekä lisätä liikennejärjestelmänäkökulmaa julkisen liikenteen suunnittelussa. Tehtävät sisältävät myös luonteeltaan valtakunnallisten liikennepalvelujen suunnittelua ja hankintaa. Virasto vastaa jo nykyisin muun muassa julkisen linja-auto liikenteen valtion avustusten ja yksityistierahoituksen kohdentamisesta.

Yritysten kansainvälistymiseen ja TKI-rahoitukseen toimivat palvelupolut

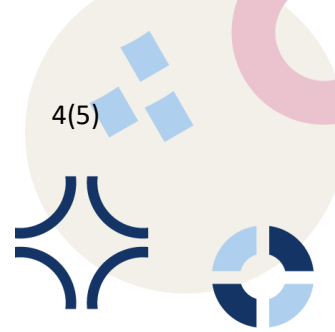
Elinvoimakeskusten tehtävistä yrityksille tärkeässä roolissa on yritysten kansainvälistymisen tukeminen. Elinvoimakeskuksista on rakennettava yhden luukun reitti maakunnista maailmalle eli elinvoimakeskuksissa on oltava vahvat neuvontapalvelut liittyen Team Finland-verkostoon. Team Finland -toimintaa uudelleenorganisoidaan parhaillaan. Myös tässä uudistustyössä on huomioitava elinvoimakeskusten rooli. Yritysten kansainvälistymisen edistämistä ja aktivointia on tehtävä yhdessä sidosryhmien kuten kauppakamareiden kanssa.

Elinvoimakeskuksille on tulossa tehtäviä työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton, maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämiseen liittyen. Keskuskauppakamari haluaa korostaa työperusteisen maahanmuuton merkittävää roolia osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa yrityksille. Työperusteisen maahanmuuton merkitys tulee vain korostumaan tulevaisuudessa. Siksi Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että elinvoimakeskusten tehtäviä aihepiiriin liittyen kehitetään.

Keskuskauppakamarin mukaan on myös tärkeää, että elinvoimakeskusten rooli TKI-panostusten kasvattamisessa huomioidaan. Valtion rahoituksesta ollaan kohdentamassa merkittäviä summia TKI-panostuksiin. Jotta TKI-panostuksilla onnistutaan viuttamaan yksityistä TKI-rahoitusta ja laajentamaan TKI-toimintaa tekevien yritysten joukkoa, pitää TKI-rahoitukseen liittyvät haku- ja palveluprosessit olla asiakaslähtöiset ja selkeät.

Yhden luukun periaatteen pitää toteutua ympäristöluvissa

Keskuskauppakamarin mukaan on erittäin tärkeää, että Lupa- ja valvontavirasto toimii asiakaslähtöisesti kuten sen toiminta-ajatukseksi määrätään. Valtakunnallisesti

toimiva virasto antaa hyvät edellytykset sujuvien toimintatapojen ja palvelumallien kehittämiseksi.

Asiakaslähtöinen, yhden luukun toiminta vaatii, että viraston palvelut ovat saatavissa digitaalisesti. Digitaalisten palveluiden laatu ja toimivuus on varmistettava koko prosessin ajan luvan hakemisesta aina lupaprosessin loppuun asti.

Keskuskauppakamari korostaa hallituksen esityksen perustelua, jossa kerrotaan luvan hakijan mahdollisuudesta etukäteen keskustella lupamenettelyihin liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Yritysten oikeusvarmuus, asiakaslähtöinen toiminta ja yhden luukun periaatteen toteutuminen vaativat, että yritykset saavat virastolta ympäristölupiin liittyvää neuvontaa sekä mahdollisesti myös ennakkopäätöksiä. Työnjako Lupaviraston ja elinvoimakeskusten välillä liittyen ympäristötehtäviin tulee pitää selkeänä asiakkaiden suuntaan.

Keskuskauppakamari suhtautuu kriittisesti erilliseen yleisen edun valvontayksiköön Lupa- ja valvontavirastossa

Hallituksen esityksessä esitetään, että Lupa- ja valvontavirastoon perustettaisiin yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa valvova yksikkö. Yksikkö voisi hakea muutosta yleisen edun nimissä Lupa- ja valvontaviraston päätöksiin niin, että yksiköllä olisi yleisen edun valvontatehtävässään itsenäinen ratkaisuvallta.

Keskuskauppakamari suhtautuu esitykseen yleisen edun valvontayksiköstä kriittisesti. Kuten edellä todettua, ympäristölupaprosessien on oltava yritysten oikeusvarmuuden näkökulmasta ennakoitavia. Keskuskauppakamari ei näe syytä epäillä, etteikö Lupa- ja valvontaviranomainen ottaisi huomioon yleistä etua jo normaalissa päätöksentekoprosessissaan. Pahimmillaan erillinen valvova yksikkö luo ennakoimattomuutta lupaprosesseihin ja hankaloittaa luvituksen sujuvuutta. Jos erillinen valvontayksikkö päädytään perustamaan, pitää sen toimivallan olla hyvin tarkasti rajattu ja tulee sen toimivallan perustua yleisen edun turvaamiseen vain erityisen painavasta syystä.

Yritykset mukaan varautumisen suunnitteluun

Lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi on tulossa varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tämän tehtävän toteuttaminen vaatii tiivistä yhteistyötä alueen yritysten, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. On syytä huomioida yritysten kriittinen rooli alueellisessa varautumisessa. Yritykset tuottavat monet yhteiskunnan toiminnalle kriittiset palvelut.

Osaavan henkilöstön saatavuus turvattava

Keskuskauppakamari korostaa, että Lupa- ja valvontaviraston tehtävien laadukas hoitaminen ympäristötoimialan sekä alueellisen varautumisen tehtävissä vaativat hyvää alueellista ja paikallista tuntemusta. Muutoksessa on turvattava osaavan henkilöstön saatavuus virastolle sekä varmistettava, että paikallistuntemus säilyy luotettavan päätöksenteon varmistamiseksi.

Lopuksi

Kuten todettua aluehallinnon uudistus on laaja kokonaisuus. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan lainsäädännön toimeenpano ratkaisee, kuinka uudistus onnistuu. Uudistuksen toimeenpanoon tulee suunnata riittävästi resursseja. Keskuskauppakamarin mukaan uudistuksen etenemistä ja palveluiden toimivuutta tulee seurata ja arvioida tiiviisti. Valmius korjaaviin toimiin on säilytettävä.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Johanna Sipola

Varatoimitusjohtaja